

FICTION LITERATURE AS A MEANS OF SUICIDE PREVENTION

M. V. Tkachenko

Suicide as a concept, as well as its reasons and means of prevention have been studied in the article. Based on the analysis of literary resources and researches there have been worked out the ten basic reasons of committing suicide. There has been proposed the list of domestic and foreign fiction literature works as a means of suicide prevention. There has been created a list of literary works connected the basic reasons of committing suicide. Also, there has been studied the concept of «Werther effect» as a possible side effect of reading certain literary works or getting acquainted with curriculum vitae of writers, who have committed suicide (as well as any famous people in general).

Keywords: *suicide, life-meaning values, value of life, «reverence for life», Werther effect.*

Ткаченко Марія Вікторівна – аспірантка кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля (м. Сєверодонецьк, Україна). E-mail: MTkachenko@signature-CIS.com

Tkachenko Mariia Viktorivna – graduate student of Pedagogy Department of East Ukraine Volodymyr Dahl National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: MTkachenko@signature-CIS.com

37.011+37.017]: 133.2

ФЕНОМЕН НООСФЕРНОЇ ЛЮДИНИ У КОНТЕКСТІ ІДЕЇ ВСЕЇДНОСТІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Т. Г. Тюріна

У статті розглянуто проблема єдності людини і світу в історії наукової думки та у ноосферній концепції В.І. Вернадського; розкрито роль і місце людини в інформаційно-енергетичній системній взаємодії «Людина– Суспільство – Земля – Всесвіт»; доведено необхідність зміни свідомості людини та її самовдосконалення на шляху переходу до ноосферного суспільства; охарактеризовано інтегральний образ ноосферної людини; визначено місію освіти у процесі формування людини XXI століття.

Ключові слова: *єдність людини і світу, біосфера, ноосфера, універсум, ноосферне суспільство, духовно-ноосферна революція, нооуманітарні цінності, космопланетарна відповідальність, особистісно-ноосферна взаємодія людини з довкіллям, ноосферна людина XXI століття.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими і практичними завданнями. Проблема виховання ноосферної людини у контексті ідеї всеїдності В.І. Вернадського набула надактуальності у наш час, оскільки глобальна криза, в якій знаходиться сучасне суспільство і, зокрема освіта, є результатом не тільки морально-духовного занепаду людини і людства, але й не усвідомленням людиною себе як органічної складової Світу і як наслідок цього – відсутністю гармонійної взаємодії у системі «Людина – Суспільство – Земля – Всесвіт», порушення світового балансу у світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Концепція єдності людини і світу має багатовікову історію. Цю проблему досліджували філософи Стародавньої Греції і Риму, східні філософи, а також відомі мислителі і вчені ХХ–ХХІ століття: В. Соловйов, С. Франк, М. Лосський, О. Чижевський, В. Вернадський, М. Федорів, М. Бердяєв, П. Флоренський, Т. де Шарден, Шрі Ауробіндо Гхош, Е. Фром, А. Печчеї, О. Субетто, Н. Маслова, В. Андрущенко, М. Євтух, Г. Шевченко, П. Зеленов, А. Кузнецова, М. Курик, Г. Курмишев, О. Акіменко, А. Данілов тощо.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Актуальність означеної проблеми полягає у тому, що на шляху переходу до ноосферного суспільства необхідно особливу увагу приділяти вихованню ноосферної людини ХХІ століття, для якої є характерними прагнення жити у гармонії з собою і світом, а також здатність до особистісно-ноосферної взаємодії з довкіллям. У системі сучасної вищої освіти, на превеликий жаль, не приділяється відповідна увага формуванню людини з ноосферним рівнем свідомості.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Розглянути людину як органічну складову світу, окреслити образ ноосферної людини ХХІ ст. у контексті ноосферної концепції В.І. Вернадського, а також узагальнити і систематизувати існуючі погляди сучасних вчених щодо цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Проблема єдності людини і світу, їх сумісної еволюції завжди була в центрі уваги мислителів минулого і сучасності. Принципи гармонійного співіснування людини і світу відображені в поглядах філософів Стародавньої Греції і Риму як найважливіша соціальна норма поведінки людини (Зенон, Сенека та ін.). Зокрема, Геракліт стверджував, що людина – частина Космосу (мікрокосм), тому її діяльність має бути спрямована на пізнання його законів, щоб не діяти всупереч їм [4].

На Сході знання про Єдність усього суцього існували задовго до початку нашої ери. Це споконвічне усвідомлення східною людиною себе як невід'ємної частки довкілля, нерозділення з усім суцям і причетності до первісної Єдності, розуміння, що «все міститься всередині кожного», і зі зміною будь-якої крихітної частинки неминуча зміна Цілого є характерним для східного мислення.

В історії слов'янської філософії ця думка сформульована у В. Соловйова, С. Франка, М. Лосського, О. Чижевського, М. Бердяєва, П. Флоренського, В. Вернадського: сприйняття «світу як органічного цілого», в якому будь-яке руйнування цілісності – АМОРАЛЬНЕ.

О. Чижевський, задовго до усвідомлення світовою спільнотою і системою освіти ідеї всеєдності, писав про Космос як про загальний Дім, в якому «кров загальна тече по жилах усього Всесвіту».

На Заході, як відомо, лише у середині ХХ ст. виникають ідеї холистичного суцього¹.

Уявлення про цілісну реальність, єдність людини і світу в історії науки визначається різними термінами: це Ноосфера В.І. Вернадського, Універсум Тейяра де Шардена, Надрозум Шрі Ауробіндо Гхоша.

Ідея і почуття єдиного цілого, причинного зв'язку усіх спостережуваних явищ ніколи не досягали тієї глибини, гостроти і ясності, як в ХХІ столітті. Зіткнення людства із проблемами, що загрожують самому його існуванню, спонукає людство до усвідомлення того, що воно живе в єдиному взаємопов'язаному світі, і збереження цього світу є найважливішим завданням, яке коли-небудь стояло перед ним. Від того, як складається процес взаємодії з оточуючою дійсністю,

¹ У холистичному пост науковому знанні (ХХ-ХХІ ст.), префікс «пост» – означає синтез наукового і поза наукового знання. Езотеричний пласт знань сучасна наука зараховує до сфери саме поза наукового знання (на відміну від донаукового та класично наукового ХУІ–поч. ХХст.), в якому побутує принцип «все в усьому».

наскільки відношення людини до зовнішнього середовища (природного і соціального) регулюється усвідомленням свого місця і ролі в інформаційно-енергетичній єдиній системі «Людина – Суспільство – Земля – Всесвіт» залежить, в кінцевому результаті, життя на планеті.

Як вважають окремі сучасні вчені [1], у наш час відсутній гармонійний, цілісний образ Світу і, відповідно, інтегрований образ людини, яка усвідомлює себе частиною цього Світу.

Людина трактується не як складова єдиного цілого, а розглядається як окрема жива структура – не у взаємопов'язаній органічній єдності із Світом.

Саме тому сучасна людина не відчуває себе часткою довкілля, не усвідомлює своєї відповідальності «за світ і себе у світі» (М. Бердяєв), що і призводить до порушення рівноваги у світі.

На важливість усвідомлення взаємозалежності, гармонійної єдності людини і світу, необхідності людського розвитку, його одухотворення у своїй ноосферній концепції ще століття тому звернув увагу В.І. Вернадський.

Так, ще на початку зародження нової фізики з'явилась робота В.І. Вернадського, в якій він, визначаючи основні особливості живого, вперше писав, що людина то є квантова система, для якої характерний дуалізм, тобто організм людини – це водночас фізичне тіло і польова структура (духовне тіло). Лише в гармонійній єдності цих двох начал людина як квантова система, як гармонійна, невід'ємна частинка Всесвіту в цілому, можлива [5].

Для Вернадського людина є результатом тривалої еволюції, активним природним чинником, «планетарним явищем космічного масштабу», пов'язаним з усім Універсумом.

У сучасній науці людина розглядається як відкрита світу, постійно еволюціонуючи, цілісна, багатогранна, багаторівнева, багатовимірна, багатофункціональна система, яка має окрім фізичного щільного тіла невидимі тонкі тіла. Людська істота – це складна біоінформаційноенергетична система, в якій, як у будь-якому живому організмі, кожна клітинка взаємодіє з біліардами інших, а вся ця складна система, в свою чергу, постійно взаємодіє з Тонким світом, з інформаційним Полем Всесвіту [6]. Людина уявляє собою цілий світ – мікрокосм, в якому діють ті ж закони, що і в макрокосмі, і вона повинна жити згідно Всезагальних Законів Світу [7].

Вчення про ноосферу В.І. Вернадського взаємопов'язується з людиною не випадково. Найістотніше для ноосфери – принципово

новий тип зв'язку людини і природи, людини і суспільства, людини і Всесвіту. Тому що людина як складна біосоціодуховна надсистема, містить в собі якості і зв'язки усіх форм життя: земного і духовного.

За словами В.І. Вернадського, в ноосфері вирішальним і визначальним чинником є духовне життя людської особистості.

У ноосферній концепції В. Вернадського людина розглядається як «геологічна сила», що має своє природне призначення – як гармонізатор і перетворювач суспільства, біосфери, світу.

Однією з ключових ідей, що лежать в основі теорії В.І. Вернадського є те, що людина не є самодостатньою живою істотою, яка живе окремо за своїми законами, вона співіснує усередині природи і є частиною її. Ця єдність обумовлена, передусім, функціональною нерозривністю довкілля і людини. «Людина повинна зрозуміти, – підкреслював В.І. Вернадський, що вона не випадкове, незалежне від оточення (біосфери або ноосфери) вільно діюче природне явище» [3, с. 28].

Розробляючи ідею особливої значущості людської життєдіяльності для біосфери, ноосфери, а з нею і для Космосу, В.І. Вернадський, закликав до відповідальності людства за усе, що відбувається на Землі і в Космосі.

На думку В.І. Вернадського, цивілізація виживе лише у тому випадку, якщо базуватиметься на глибинному пізнанні природи людини, гармонійному взаємозв'язку з оточуючим світом [2, с.36].

Як вважають послідовники ноосферного вчення, виживання цивілізації, збереження біосфери і переходу до ноосферного суспільства можливо тільки за умови гармонізації взаємин людини, суспільства і природи як єдиного взаємозв'язаного цілого на основі глобального мислення і відповідальності Людини за життєдіяльність людей на планеті.

Ноосферна цивілізація передбачає глибокі перетворення в самій людині і передусім у сфері її свідомості, формування активної дієвої відповідальності особистості за майбутній розвиток усієї біосфери і суспільства як її частини.

В процесі переходу до ноосферної цивілізації найголовнішою ланкою залишається людина, особистість, і те, якою буде особистість, таким і буде життя. Цій особистості «жити серед життя». А. Печчеї, засновник і президент Римського клубу, писав: «Якщо ми хочемо змінити світ, спочатку потрібно змінити людину» [8, с.182].

Аналогічні думки ми зустрічаємо і у видатного філософа ХХ ст. Е. Фрома. «Людство підійшло до тієї межі, коли все залежить від самої

особистості, і тільки від неї. І тому суспільство повинно допомогти формуванню нової людини, яка б мала такі основні якості: бути Людиною, мати любов та повагу до всіх форм і проявів життя...», – стверджує мислитель [14, с. 192].

Головним пріоритетом розвитку суспільства в новому столітті повинна стати Ноосферна Людина як гармонійна складова Природи, Суспільства, Всесвіту, тому що рушійною силою і кінцевою метою еволюції земної цивілізації є людина.

О.І. Субетто – засновник і теоретик ноосферизму² пише, що ноосферна людина повинна вирішити гігантське завдання ХХІ століття – завдання ноосферної людської революції: духовно-ноосферної революції в самій людині, в її ставленні до світу і до себе, свого сходження до вершини своєї космопланетарної відповідальності за збереження і розвиток життя на Землі.

Розкриваючи інтегральний образ ноосферної людини – «людини ХХІ століття», яка знаходиться в процесі становлення, О.І. Субетто виділяє такі її характеристики:

– Ноосферна людина повинна бути: «людиною любові», причому Любові, спрямованій не лише до «ближнього» («полюби ближнього як самого себе»), але і до «далекого», Любові, спрямованій до Природи, до усього живого на планеті Земля і в Космосі.

– Ноосферна людина повинна бути людиною-гармонізатором, яка виконує гармонізуючий вплив на усю систему стосунків людини, суспільства, людства з Природою.

– Ноосферна людина повинна бути людиною-альтруїстом, головною справою якої стає «загальна справа» (М. Федорів) по утворенню «ноосфери майбутнього» [9].

Таким чином, на думку вчених, неодмінною умовою виживання і прогресу людства є втілення ідеалу ноосферної людини, якій притаманні духовність, гуманізм, дієва любов до життя в усіх його проявах, усвідомлення своєї відповідальності на всесвітньому рівні, прагнення до досконалості.

² Ноосферизм, з одного боку, це новий науковий світогляд, що базується на вченні В.І. Вернадського про ноосферу і розвиває його. З іншого боку, це модель майбутнього людства, майбутнього як керованої соціоприродної еволюції на базі громадського інтелекту і освітнього суспільства. Ноосферизм надає головне значення ноосферній освіті, ноосферній культурі і духовності. Саме на цій основі буде досягнутий гармонійний розвиток системи природа – людина – суспільство.

Освіті належить особлива планетарно-космічна місія у процесі виховання ноосферної людини. Тому що саме освіта покликана змінити вектор розвитку суспільства у XXI столітті, сприяти переходу до ноосферної цивілізації.

У процесі свого становлення особистість набуває спрямованість на творчість, споживання або руйнування [11]. А це означає, що знання, які людина набуває у процесі освіти, можуть бути в рівній мірі використані як на процеси творення, так і споживання або руйнування.

На думку М.В. Ульянової ноосферна людина передусім – це людина творець. Закони Гармонії [12] передбачають формування спрямованості особистості людини як творця, споживача або руйнівника. Правило золоті пропорції визначає наявність у суспільстві кожної з цих категорій людей в співвідношенні: 30% – творців, 65% – споживачів, 5% – руйнівників.

До творців відносять людей, які відтворюють і творять більше, ніж споживають. Споживачі в рівній мірі і споживають, і відтворюють. Руйнівники ж споживають більше, ніж відтворюють. При цьому важливо усвідомлювати, що критерій споживання відіграє головну роль тільки для категорій споживачів і руйнівників. Вони можуть щось відтворювати тільки за певних умов.

Творець же творитиме завжди, навіть всупереч усім несприятливим умовам. Він бере відповідальність за своє життя на себе, вірить собі, сподівається на себе. Його життя – це інструмент творчості і любові [11].

Приналежність людини до тієї або іншої категорії визначається спрямованістю її особистості. Сам термін «спрямованість» передбачає динаміку процесів розвитку особистості, який може бути стихійним або керованим. Завданнями ноосферної освіти є навчити вихованця керувати динамікою розвитку своєї особистості: своєю поведінкою, емоціями, думками, почуттями, а також сформувати внутрішню потребу, мотивацію в самопізнанні, саморозвитку, самоудосконаленні, самореалізації, і, найголовніше, сформувати потенціал **творця**.

Таким чином, в освітньому процесі проявляється такий рівень розвитку особистості, як управлінський, який є рівнем Вищого потенціалу особи. Управлінський рівень забезпечує здійснення емерджентного (квантового) стрибка, тобто виходу системи на якісно новий, вищий етап (щабель) особистісного розвитку [11].

Керувати своїм розвитком – це означає усвідомлено переводити себе з одного якісного стану в інший, вищий – стан духовного

саморозвитку, саморегуляції, самоорганізації, самопроекування, самоутворення особистості, що органічно взаємопов'язано з розкриттям вищого потенціалу людської особи, пробудженням індивідуальної творчості, талантів, глибинного інтуїтивного прозріння. В результаті цього процесу у людини з'являється усвідомлене відчуття себе як органічної частки Цілого, єдності внутрішнього і зовнішнього світів, яснє розуміння сенсу і призначення свого життя.

Згідно ноосферної концепції В.І. Вернадського, ноосферна людина – це цілеспрямована від народження система, яка має своє природне призначення – як гармонізатор і перетворювач себе і світу.

Уже в перші роки XX століття В.І. Вернадський почав говорити про те, що вплив Людини на оточуючу Природу зростає настільки швидко, що не за горами той час, коли вона перетвориться в основну геологоутворюючу силу. Важливо, щоб вона несла в собі творчий потенціал.

Сучасна освіта повинна бути спрямована на формування гармонійної особи XXI століття – людини епохи ноосфери – людини-творця, яка усвідомлюючи ідеї В.І. Вернадського про єдність і глобальність життя, прагне жити в гармонії з навколишнім світом, і володіє засобами особистісно-ноосферної взаємодії з довкіллям. Особливу увагу освіта повинна приділяти формуванню у підростаючого покоління духовних ноогуманітарних ціннісних орієнтацій, активної позиції особистості як суб'єкта ноосфери, а також формуванню планетарно-космічної відповідальності за життя і еволюцію на Землі і в Космосі.

Саме ноосферна освіта повинна допомогти сформувати в особистості цілісне уявлення про саму себе, усвідомити себе як мікрокосм у Всесвіті, силою, яка творить на планеті; зрозуміти закони розвитку життя, а також своє місце у світі, своє призначення, місію, з якою вона служитиме людям і вноситиме свій вклад у створення ноосферної цивілізації на планеті. Важливе завдання ноосферної освіти – навчити особистість творити своє життя, гармонійно взаємодіяти як зі своїм внутрішнім, так і зовнішнім світами, відчувати і бачити внутрішній взаємозв'язок усього суцього і стати носієм духовності. Це шлях гармонійного розвитку ноосферної людини у напрямі усвідомлення необхідності життя «не для себе, не для інших, а з усіма і для усіх» [13, с.709].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Головним пріоритетом розвитку суспільства в новому столітті повинна стати

Ноосферна Людина, яка усвідомлюючи себе частиною Світу, спроможна вирішити надзвичайно складну проблему – переходу на принципово новий рівень буття – ноосферний, в якому людина, суспільство і природа знаходяться в гармонійній єдності.

На наш погляд, було б доцільним ввести в ВНЗ самостійні курси з педагогіки, психології, присвячені проблемам ноосферної людини, ноосферному суспільству, що сприятиме формуванню цілісної людини як органічної складової світу, спроможної до гармонійної взаємодії з собою і довкіллям, і яка усвідомлює свою роль у всесвітніх процесах.

Література

1. Акименко О.А., Данилов А.М. В.И. Вернадский и духовные основы развития человека и сообщества // В.И. Вернадский и ноосферная парадигма развития общества, науки, культуры, образования и экономики в XXI веке: коллективная монография / Под науч. ред. А.И.Субетто и В.А.Шамахова. В 3-х томах. Том 3. – СПб.: Астерион, 2013. – с. 408–416.
2. Вернадский В.И. Научная мысль как планетарное явление. – М.: Наука, 1991. – 241с.
3. Вернадский В.И. Философские мысли натуралиста. М.: Наука, 1988. – 520с.
4. Гуманистические воспитательные системы: вчера и сегодня (в описаниях их авторов и последователей [Ред. сост. Е.И.Соколова].– М.: Пед. общ-во России, 1998.–336 с.
5. Курик М.М. Ноосферна освіта у формуванні нової людини [Електронний ресурс] / М.М. Курик. – Режим доступа: www. OSVITA.ua
6. Кузнєцова А. Ф. Ноосфера. Ноосферна (еволюційна) освіта: завдання і принципи їх реалізації // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Збірник наукових праць / гол. редактор Г. П. Шевченко. – Вип. 5 (52). – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. – С. 139-152.
7. Маслова Н.В. Периодическая система Всеобщих Законов Мира. – М.: Институт холодинамики, 2005.– 184 с.
8. Печчеи А. Человеческие качества. / А.Печчеи. [пер. с англ.]. – М.: Прогресс, 1997. – 302с.
9. Субетто А.И. Человек XXI века: на пути ноосферного становления // В.И. Вернадский и ноосферная парадигма развития общества, науки, культуры, образования и экономики в XXI веке: коллективная монография / Под науч. ред. А.И.Субетто и В.А.Шамахова. В 3-х томах. Том 2. – СПб.: Астерион, 2013. – с. 438- 448.
10. Тюрина Т. Человек – Общество – Земля – Вселенная: взаимосвязи, взаимовлияние и взаимодействие (синергетический подход) //Сознание и физическая реальность. Том 18.– Издательство: 000 Фолиум (Москва ISSN:1027–4359. 2013. – №11. – С.2-9.

11. Ульянова М.В. Ноосферное образование как социальная технология [Електронний ресурс] / М.В.Ульянова. – Режим доступа: http://gaep-noos.narod.ru/plan_3_3.htm
12. Ульянова М.В. Периодическая система Общих законов управления // Вторые международные системноэкономические чтения. Сб. докл. и науч.-исслед. Работ. – Киев – Ялта: КАНОН, 2012. – С. 24-31.
13. Фёдоров Н. Ф. Сочинения. – М.: Мысль, 1982. – 711 с.
14. Фромм Э. Иметь или быть / Э.Фромм. [пер. с англ.]. – М.: Прогресс; Издание 2-е, доп, 1990. – 314с.

ФЕНОМЕН НООСФЕРНОГО ЧЕЛОВЕКА В КОНТЕКСТЕ ИДЕИ ВСЕЕДИНСТВА В. И. ВЕРНАДСКОГО

Т. Г. Тюрина

В статье рассмотрена проблема единства человека и мира в истории научной мысли и ноосферной концепции В. И. Вернадского; раскрыта роль и место человека в информационно-энергетическом системном взаимодействии «Человек – Общество – Земля – Вселенная»; обоснована необходимость изменения сознания человека и его самосовершенствования на пути перехода к ноосферному обществу; охарактеризован интегральный образ ноосферного человека; показана миссия образования в процессе формирования человека XXI века.

Ключевые слова: единство человека и мира, биосфера, ноосфера, универсум, ноосферное общество, духовно-ноосферная революция, ноогуманитарные ценности, космопланетарная ответственность, личностно-ноосферное взаимодействие с окружающим миром, образ ноосферного человека XXI века.

PHENOMENON OF NOOSPHERIC INDIVIDUAL IN THE CONTEXT OF V. VERNADSKIY'S CONCEPT OF ALL-ENCOMPASSING UNITY

T. G. Tiurina

The article considers the problem of unity of an individual and the universe both in the history of scientific thought and Vernadskiy's noospheric concept. The role and place of the individual in informational and energy systemic interaction «Individual – Society – Earth –Universe» are revealed. Necessity of changing individual's consciousness and his/her self-improvement on the way of transition to noospheric society is proved. Integral pattern of noospheric individual is characterized. Mission of education in the formation of the individual of XXI century is determined.

Key words: unity of an individual and the universe, biosphere, noosphere, universum, noospheric society, spiritual-noospheric revolution, noohumanitarian

valuable, cosmopolitan responsibility, personality-noospheric interaction of an individual with environment, noospheric individual of XXI century.

Тюріна Тамара Георгіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології і соціальної роботи національного університету «Львівська політехніка» (м. Львів, Україна). E-mail: tamaratyurina@yandex.ua

Turina Tamara Georgiyvna – PhD, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Chair of Sociology and Social Work of the National University «Lvivskya Politechnika» (Lviv, Ukraine). E-mail: tamaratyurina@yandex.ua

УДК 364.2

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ: ДУХОВНІСТЬ, СМИСЛ І ЦІЛЬ

Дж. В. Фішер

У статті описуються результати дослідження, яке мало на меті вивчити зв'язки між смыслом і метою життя та очікуваннями від робочого місця. Подається огляд методики і результатів опитування, проведеного у місцевому університеті. Методика передбачала використання двох валідних і надійних інструментів дослідження й залучення всіх працівників університету до експерименту, аналіз даних за допомогою методу SPSS.

Завдяки методу «Аналізу стану духовного здоров'я та життєвої орієнтації» (SHALOM), розробленому головним дослідником, і спеціально складеному опитувальнику щодо визначення значення та мети робочого місця, були отримані цікаві висновки. У цілому, усі респонденти, яких можна поділити на групи адміністраторів, фахівців, обслуговуючого персоналу чи працівників, підтвердили, що вони почуваються добре щодо себе та стосунків зі своїм оточенням. Відносини з керівництвом мали меншу важливість для духовного добробуту більшості учасників. Учасники не поклали сподівань на те, що робоче місце відіграватиме головну роль у їхньому духовному добробуті. Вони також повідомили про значно високий рівень почуття турбулентності і тенденцію до високої тривожності і дискомфорту на роботі, де панує авторитарна управлінська практика, орієнтована більше на прибуток, ніж на людей. Респонденти-жінки описували свою роботу більше як дружнє, тепле і комфортне місце, ніж чоловіки. Жінки також

повідомили про більший ступінь задоволення своєю роботою й були менш пригніченими щодо виконання своїх обов'язків, ніж чоловіки.

Інтерпретація отриманих даних свідчить про те, що на робочому місці переважає децю тривожний і неспокійний мікроклімат. Особистісний вплив на стан тривожності забезпечується завдяки підтримки сімей та друзів працівників. Розуміння того, що авторитарна управлінська практика викликає негативні почуття (напр., тривожність), а позитивні є наслідком спілкування з колегами, заслуговує на подальше детальне вивчення.

Ключові слова: *якість життя, духовність, смисл життя, ціль життя, робоче місце.*

Вступ. У далекому минулому робоче місце уявляли як місце, відмінне від дому, метою якого було виконання певного завдання, і це набувало першорядного значення. Згодом поняття робочого місця розширилося, охопивши різні географічні й психологічні контексти. Завдяки різкому посиленню конкуренції, збільшених вимог щодо звітності, зростанню професійних обов'язків і визнанню економічного значення різнобічної кваліфікації працівників, в останні роки робота стає для багатьох місцем, де може здійснюватися самоактуалізація. Останнім часом у відповідності з такими очікуваннями працівників наголошується на ролі духовності на роботі, особливо на необхідності перегляду духовних питань з боку керівників і менеджерів як невід'ємної частини їх загального обов'язку проявляти турботу про співробітників. У той час, як питання духовності на робочому місці дедалі все більше розглядається в літературі з організації менеджменту (Бенніс [5]; Болман і Діл [6]; Дракер [6]; Кернберг [20]; Мітрофф і Дентон [23]), дослідження духовності і душі також з'являються в літературі, що зокрема стосується сфери вищої освіти (Гафф і Сімпсон [13]; Грін [15]; Гофф [17]; Лінг і Лінг [21]). Задля забезпечення її пріоритетності на робочому місці та ефективного входження в нове тисячоліття, турбота про духовний добробут працівників уявляється важливою складовою управлінського репертуару (Лобел, Гурінз і Банкерт [22]; Морган [24]; Найган [26]). Таким чином, з цього випливає, що нинішній стан духовного добробуту на робочому місці має бути детально вивчений та задокументований (Адамз [2]; Бріскін [7]; Коаді [8]). У пропонованій статті йдеться про таке дослідження в одному з академічних закладів у Вікторії.

Методика дослідження. У результаті проведеного Фішером [10] дослідження духовності маємо таку дефініцію духовного здоров'я і добробуту.